Keski-Suomen hyvinvointialueen tukipalveluiden ja muiden sosiaalipalveluiden myöntämisperusteet 1.1.2027 alkaen

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta 18.11.2026
1221/05.00.00/2026

Valmistelija

vastuualuejohtaja Marika Noso, p. 050 466 1651
palvelujohtaja Mirja Ahoniemi, p. 040 550 3719
palvelupäällikkö Riikka Lamminen, p. 040 569 5761

Selostus asiasta

Yleistä

Keski-Suomen hyvinvointialueelle on syntynyt kumulatiivista alijäämää 308 miljoonaa euroa vuosilta 2023–2025. Alijäämän kattamiseen tarvitaan edelleen aktiivista sopeuttamista ja uusia sopeuttamistoimenpiteitä. Osa toimenpiteistä on palveluiden järjestämistä koskevia ja osa operatiivisesti toteutettavia toiminnan muutoksia. Keski-Suomen hyvinvointialue on ollut arviointimenettelyssä, jossa on todettu, että Keski-Suomen hyvinvointialueella ikääntyneiden palveluissa on koko maata selkeästi raskaampi palvelurakenne, johon tulee kohdistaa toimenpiteitä.

Keski-Suomen hyvinvointialueen tavoitteena on, että keskisuomalaiset saavat palvelut oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Palveluissa keskeinen periaate on tukea arjessa apua tarvitsevien kykyä elää arvokkaasti ja omatoimisesti kotona oikea-aikaisilla ja riittävillä palveluilla. Palvelut tukevat asiakkaiden hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä sekä turvallisuutta.

Myöntämisen perusteisiin sisältyvät sosiaalihuoltolain 19 § mukaiset tukipalvelut ja muut sosiaalipalvelut. Myöntämisperusteissa määritellään perusteet julkisin varoin myönnettäville palveluille. Asiakkaat ohjautuvat palveluihin sosiaalihuollon arvioinnin kautta. Asiakas ja tarvittaessa asiakkaan läheinen osallistuu palvelutarpeen arviointiin ja palveluidensa suunnitteluun, jolla vahvistetaan asiakkaan osallisuutta ja itsenäistä suoriutumista. Palvelut myönnetään asiakkaan kokonaisarviointiin perustuen yhtenäisillä myöntämisperusteilla.

Yhteys strategiaan

Yhdenmukaisilla myöntämisperusteilla vahvistetaan asukkaiden yhdenvertaisuutta ja palveluiden saatavuutta eri alueilla hyvinvointialueen strategian mukaisesti. Palveluiden myöntämisperusteissa ohjataan palveluiden kustannusvaikuttavaa käyttöä ja edistetään asukkaiden hyvinvointia.

Nykytilankuvaus

Kuntouttavassa päivätoiminnassa on ollut elokuun 2026 loppuun mennessä 790 asiakasta. Omaishoidon päivätoiminnassa 134 asiakasta ja etäpäivätoiminnassa 40 asiakasta. Tukipalveluiden palvelusetelissä kuukausittainen asiakasmäärä on ollut 46 asiakasta, joista suurin osa ikääntyneitä. Turvapalveluissa asiakkaita on ollut 3921 heinäkuun lopussa. Hygieniapalvelussa on ollut vuonna 2026 elokuun loppuun mennessä 80 asiakasta ja elokuussa aktiivisesti 53 asiakasta.

Vaikutusten ennakkoarviointi

Myöntämisperusteet vaikuttavat merkittävästi asiakkaiden ohjautumiseen palveluihin, palveluiden oikea-aikaisuuteen ja palveluista aiheutuviin kustannuksiin. Myöntämisperusteita on päivitetty vuosittain, lisäksi myöntämisperusteet päivitettiin 1.7.2025. Esityksessä olevat myöntämisperusteiden muutokset ovat käyneet omavalvonnassa luonnos-vaiheessa ja omavalvonnan kommentit on huomioitu valmistelutyössä.

Ateriapalvelusta on poistettu Menumat-ateria-automaatti maininnat. Yhteisöllisen asumisen ateriapalvelu muutettu palvelukuvauksen mukaisesti. Menumatin sopimus kotiin vietävien aterioiden osalta päättynyt jo v. 2026, ei asiakas- tai talousvaikutuksia. Yhteisöllinen asuminen yhdenmukaistuu palvelukuvauksen myötä ja asiakkaat saavat yhteisöllisessä asumisessa samaa palvelua yksiköstä riippumatta. Päivitetty asia myöntämisen perusteisiin.

Valtiovarainministeriön arviointityöryhmä otti kantaa ennalta ehkäisevien palveluiden vaikuttavuuden arviointiin ja järjestämiseen vaikuttavuuden perusteella. Tämän vuoksi kuntouttavan päivätoiminnan järjestämistä on arvioitu vaikuttavuuden perusteella. Muutoksena on, että kuntouttavaa päivätoimintaa myönnetään toinen jakso fyysisinä päivätoimintakäynteinä, mikäli asiakkaalla on fyysinen kuntoutustarve, jonka kuntoutuminen jää kesken ensimmäisen jakson aikana. Muussa tapauksessa tarvittaessa toinen jakso myönnetään etäpäivätoimintana. RAI-arviointien perusteella on todettu, että kuntouttavassa päivätoiminnassa ensimmäisen jakson aikana toimintakyky paranee, mutta toisen jakson aikana toiminta on toimintakykyä ylläpitävää. Vaikuttavuuden seurannan perusteella toinen jakso heti ensimmäisen perään ei vahvista asiakkaan toimintakykyä, minkä vuoksi voidaan arvioida muita arjen toimintakyvyn tukemisen muotoja. Etäpäivätoiminnalla voidaan vastata mielialan ja sosiaalisen toimintakyvyn tarpeisiin. Etäpäivätoiminnalla voidaan tuottaa palveluita laajemmalle asiakasryhmälle kustannustehokkaammin.

Toisena muutosehdotuksena myöntämisperusteisiin on laajentaa päivätoimintaa uudelle asiakasryhmälle. Omaishoidon päivätoimintaa voidaan myöntää jatkossa myös muille kuin omaishoidon tuen asiakkaille. Uutena asiakasryhmänä päivätoiminnan piiriin tulisivat asiakkaat, joilla on muistin alenemaa, mutta kuntouttava päivätoiminta ei enää vastaa heidän tarpeisiinsa. Käytännössä tämä tarkoittaa kotihoidon asiakkaita, joiden kognitio on alentunut siten, etteivät he enää pärjää kuntouttavan päivätoiminnan ryhmässä. RAI-arvion perusteella omaishoidon päivätoiminnalla on vaikutettu toimintakyvyn parantamiseen. Lisäämällä mahdollisuus myöntää omaishoidon päivätoimintaa myös asiakkaille, joille kuntouttava päivätoiminta ei sovellu enää muistin aleneman vuoksi, vahvistetaan heidän kotona asumistaan. Muutos tukee kotona asumista ja toimintakyvyn parantumista asiakkailla, joilla on keskivaikea muistisairaus, vaikka heillä ei olisi omaishoitoa.

Muutoksen myötä palvelun piiriin voi ohjautua säännöllisestä kotihoidosta RAI-arvioinnin perusteella 167 asiakasta. Määrä on arvio, sillä se riippuu myös asiakkaiden halukkuudesta osallistua päivätoimintaan. Kaikki RAI-arvot täyttävät asiakkaat eivät välttämättä halua päivätoimintaan.

Myöntämisperusteiden muutos ei lisää kustannuksia, sillä talousarvioesityksessä on suunniteltu muutoksia päivätoiminnan tehostamiseksi. Asiakkaille tämä tarkoittaisi päivätoimintaan osallistumisen mahdollistumista aiempaa laajemmin.

Ennaltaehkäisevän tuen palveluiden kohdentaminen vaikuttavuuden perusteella ja etäpäivätoiminnan lisääminen ovat linjassa arviointityöryhmän toimenpide-ehdotusten kanssa digitaalisten ja etäpalveluiden lisäämisestä ja vaikuttavuuden arvioinnista sekä ei-lakisääteisten palveluiden tarkastelusta.

Turvapalvelun lisälaitteista poistettu kaatumisanturi, sillä tämän hetkinen teknologia ei ole riittävän tarkka tunnistamaan kaikkia kaatumisia. Kaatumisanturin luotettavuus ei ole riittävän hyvällä tasolla ja laitteen toimivuudesta tulee paljon palautetta. Asiakkaita on 46 kappaletta. Asiakkaat käydään läpi asiakaskohtaisesti ja heille järjestellään tarpeen mukainen palvelu muulla tavoin. Ei kustannusvaikutuksia.

Siivouspalvelun myöntämisen perusteisiin lisätty lapsiperheiden siivouspalvelun myöntämisperusteet. Myöntämisperusteet ovat olleet jo tukipalveluiden palvelusetelin sääntökirjassa ja ne ovat olleet käytössä. Yhdenmukaistettu asiakirjat. Ei asiakas- tai kustannusvaikutuksia.

Perhehoidon myöntämisen perusteisiin on lisätty asiakkaan tunnistamisen RAI-arvot. Lisäksi laajennetaan perhehoidon myöntämistä varhaisen vaiheen palveluna asiakkaille, jotka kokevat merkittävää turvattomuutta, yksinäisyyttä ja jotka käyttävät toistuvasti muita palveluita.

Myöntämisen perusteisiin on myös tarkennettu kuvausta kotiin vietävästä perhehoidosta. Muutokset vahvistavat perhehoitoasiakkaiden tunnistamista sekä perhehoidon myöntämistä kotona asumisen tukemiseen. Ne myös vahvistavat kotiin vietävän perhehoidon myöntämistä. Perhehoidon järjestämisellä oikea-aikaisesti voidaan ehkäistä raskaamman palvelun tarpeen syntymistä. Asiakkaan näkökulmasta perhehoito on palveluna kodinomaista, yhteisöllisyyttä, arjen sisältöä ja osallisuuden kokemusta vahvistavaa ja siten hyvinvointia lisäävää. Tällä hetkellä lyhytaikaisessa perhehoidossa on 10 asiakasta. Tavoitteena on lisätä asiakasmäärää ensi vuodelle vähintään kaksinkertaiseksi, jolloin kustannukset olisivat noin 80 000 € enemmän vuodessa. Kustannus on huomioitu talousarviossa vuodelle 2027. Perhehoito on kustannuksiltaan muita ikääntyneiden asumispalveluita edullisempaa ja perhehoidon lisääminen vähentää kustannusten nousun paineita muista palveluista.

Kuljetus hygieniapalveluun ja päivätoimintaan siirretty palveluiden alle, koska se myönnetään osana päivätoiminnan tai hygienian palvelua, eikä erillisenä palveluna. Muutos on mahdollista sosiaalihuollon Lifecareen siirtymisen myötä. Ei asiakas- tai talousvaikutuksia. Kyseessä on tekninen muutos, että palvelu myönnetään samalla palvelupäätöksellä osana päivätoiminnan tai hygieniapalvelun päätöstä ja tämä vähentää erillisten päätösten määrää noin 1 311 kappaletta vuodessa. Työajallisesti säästää asiakasohjaajien työaikaa noin 320 työtuntia, jos yhden päätöksen teko kestää 15 minuuttia. Työaika voidaan kohdistaa asiakastyöhön hallinnollisesta työstä.

Yhteenveto

Ikääntyneiden ennaltaehkäisevien palvelujen sekä tukipalvelujen myöntämisperusteita päivitetään palvelujen vaikuttavuuden, yhdenmukaisuuden ja kustannustehokkuuden vahvistamiseksi. Muutoksilla tarkennetaan ateria-, päivätoiminta-, turva-, siivous- ja perhehoitopalvelujen myöntämisperusteita sekä sujuvoitetaan palvelupäätösten käsittelyä. Merkittävimmät muutokset koskevat kuntouttavan päivätoiminnan kohdentamista vaikuttavuuden perusteella siten, että toinen palvelujakso myönnetään pääsääntöisesti

etäpäivätoimintana, ellei asiakkaalla ole edelleen fyysistä kuntoutustarvetta. Lisäksi omaishoidon päivätoiminta laajennetaan koskemaan myös niitä muistisairaita asiakkaita, joille kuntouttava päivätoiminta ei enää sovellu, mikä tukee heidän kotona asumistaan. Kotiin vietävän perhehoidon myöntämisperusteita täsmennetään ja palvelun käyttöä laajennetaan varhaisen vaiheen tukimuotona. Perhehoidon lisäämisellä pyritään ehkäisemään raskaampien palveluiden tarvetta ja hillitsemään kustannusten kasvua. Muut muutokset ovat pääosin teknisiä tai palvelukuvauksia vastaavia tarkennuksia, joilla ei ole merkittäviä asiakas- tai kustannusvaikutuksia. Lisäksi kuljetuspalvelujen päätöksentekoa yksinkertaistetaan yhdistämällä ne osaksi päivätoiminnan ja hygieniapalvelun päätöksiä, mikä vähentää hallinnollista työtä noin 1 300 päätöksellä ja vapauttaa asiakasohjaajien työaikaa asiakastyöhön.

Lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009)
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023)
Laki hyvinvointialueesta (611/2021)

Toimivalta

hallintosääntö 18 §

Esittelijä

Toimialajohtaja, sosiaali- ja terveyspalvelut Kallimo Kati

Päätösehdotus

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta päättää hyväksyä Keski-Suomen hyvinvointialueen tukipalveluiden ja muiden sosiaalipalveluiden myöntämisperusteet liitteen mukaisesti 1.1.2027 alkaen.

Mikäli valtuuston talousarviopäätöksellä on vaikutusta tehtyyn päätökseen, niin asia otetaan uudelleen käsittelyyn hyvinvoinnin ja terveyden lautakunnassa joulukuussa ja tehdään uusi päätös.

Päätös